

Запотоцький С. П., к.г.н., докторант
Київський національний університет імені Тараса Шевченка

ПАРАДИГМА РЕГІОНАЛЬНОЇ КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ ЯК ОСНОВА ЕФЕКТИВНОГО СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНОГО РОЗВИТКУ РЕГІОНУ

Обґрунтовано передумови формування парадигми регіональної конкурентоспроможності. Визначено зміст, цілі формування, склад елементів, взаємозв'язки між елементами та відносини із зовнішнім середовищем у парадигмі регіональної конкурентоспроможності.

Ключові слова: *парадигма регіональної конкурентоспроможності, конкурентні переваги, критичні чинники успіху, конкурентні позиції регіону, конкурентні ресурси регіону, конкурентне середовище, конкурентний успіх регіону, критерії конкурентоспроможності.*

Обоснованы предпосылки формирования парадигмы региональной конкурентоспособности. Определено содержание, цели формирования, состав элементов, взаимосвязи между элементами и отношения с внешней средой в парадигме региональной конкурентоспособности.

Ключевые слова: *парадигма региональной конкурентоспособности, конкурентные преимущества, критические факторы успеха, конкурентные позиции региона, конкурентные ресурсы региона, конкурентная среда, конкурентный успех региона, критерии конкурентоспособности.*

The preconditions of formation of the paradigm of regional competitiveness are proven. The content, formation of objectives, composition of elements, interconnections between elements and interaction with the environment in the paradigm of regional competitiveness are proven.

Keywords: *paradigm of regional competitiveness, competitive advantage, critical success factors, competitive position in the region, competitive resources of the region, competitive environment, the competitive success of the region, the criteria for competitiveness.*

Вступ. Актуальність теми. Ефективність ринкових відносин в умовах глобалізації економічної системи все більш актуалізує питання забезпечення конкурентоспроможності економіки як на макро- чи мікрорівнях, так і на мезорівні. Питання забезпечення та підвищення конкурентоспроможності стосуються і України. Становлення державності України висунуло нагальну необхідність створення моделі високо конкурентної економіки на світовій арені. Цього можна досягти шляхом забезпечення належного рівня конкурентоспроможності її регіонів як єдиного цілого держави.

Постановка проблеми. В рамках традиційних підходів теорії розміщення продуктивних сил та регіонального розвитку в більшості не розглядають регіон як суб'єкт конкуренції, що здійснює самостійний вибір господарського розвитку чи умов конкурентної боротьби. Цей вибір виконують інші економічні суб'єкти — підприємства, держава. Роль регіону в національній економіці полягає у врахуванні інтересів території (регіональних інтересів) при розміщенні підприємств. Джерелами регіонального розвитку виступають здебільшого поліпшення спеціалізації і галузевої структури регіонів, крупні проекти, а також, масштабні державні чи приватні фінансування та перерозподільні процеси.

Такі механізми регіональної економічної політики, засновані на прямому державному регулюванні і перерозподільних процесах, застосовувалися і в радянській економіці, і в регіональному управлінні інших країн. Зокрема в Європейському Союзі регіональна політика аж до середини 80-х р. була націлена на вирівнювання рівнів соціально-економічного розвитку регіонів і ґрунтувалася на перерозподілі доходів з багатих регіонів у бідні. Конкуренція, що загострилася, вимагала зміни підходів до регіональної політики країн ЄС, поставивши питання про підвищення ефективності і активізацію внутрішнього потенціалу регіонів. Традиційна парадигма регіональної науки не могла, як вважають багато західних вчених, вирішити питання активізації ендогенних чинників розвитку. Таким чином, виникла проблема, яку можна охарактеризувати як проблему забезпечення регіональної конкурентоспроможності.

Така постановка питання націлила дані країни переорієнтуватися на модель формування конкурентних регіонів. Прикладами сформованих ними

регіонів є: Південь Піреней, Рона-Альпи, Франш-Конте, Овернь, Шампань, Ардени, міста Париж, Тулуза, Марсель, Сен-Етьєн у Франції; округи Сассуоло (Емілія), Прато (Тоскана), Натіzone (Фріулі), Сицилія і Сардинія в Італії; Мюнхен, Гамбург, Дрезден в Німеччині; район Кембриджа та Оксфорда у Великобританії тощо.

Аналіз попередніх досліджень. Теоретико-методологічні засади формування стратегій конкуренції загалом та регіонів зокрема викладені у роботах таких західних науковців-економістів, як М. Портер, М. Енрайт, Б. Йонсон, Б.-О. Лундваль, Е. Райнерт, Дж. Сакс, А. Харт, Дж. Гареллі, П. Ромер, К. Фріуї, Т. Мен, Дж. Бекаттіні, Е. Бергман, Е. Маркусен, Д. Мейя, Е. Фезер, Дж. Даннінг, Р. Каплінський, П. Кругман С. Меджі, Х. Шмітц та ін), економіко-географів: Б. Асхайм, А. Ізаксен, Р. Мартін, П. Санлі, М. Сторпер, Дж. Хамфрі та ін.

Серед пострадянських вчених питання конкурентоспроможності найбільш глибоко дослідили М. Бандман, В. Безугла, А. Градов, Б. Зімін, Л. Ковальська, Н. Калюжнова, Ю. Ліпец, В. Мале, Н. Мироненко, І Пилипенко, Р. Фатхурдінов, Ю. Юданов та ін.

Проблема конкурентоспроможного розвитку регіону безпосередньо пов'язана з диференціацією конкурентних переваг у просторі, оптимізацією використання наявних ресурсів, ефективною організацією виробництва, високою кваліфікацією робочої сили, наявним попитом тощо. Суспільні географи в своїх працях, досліджуючи ефективність регіонального господарства, фактично торкаються питань забезпечення конкурентоздатності регіону. Значний доробок в цьому напрямі сконцентрували Г. Балабанов, А.Голіков, І.Гукалова, П.Луцишин, К.Мезенцев, Я.Олійник, Г.Підгрушний, М.Пістун, І.Смирнов, С. Сосько, А.Степаненко, П.Сухий та інші.

Формулювання цілей статті. Постановка завдання. Загострення конкурентної боротьби у сучасному глобалізованому суспільстві закономірно висуває на перший план проблему конкурентоспроможності на регіональному рівні, тобто у регіональному вимірі. В цьому ключі конкурентоздатність передбачає не просто перерозподіл ресурсів між «багатими та бідними» регіонами, а необхідність найбільш ефективно використовувати власний потенціал та створювати для цього найбільш сприятливі умови. Така ситуація вимагає наукового пошуку й обґрунтування ефективних рішень через призму пріоритетності забезпечення регіональної конкурентоспроможності.

Виклад основного матеріалу. Синтезуючи теорії регіонального розвитку та теорії конкуренції можна сформулювати парадигму регіональної конкурентоспроможності. Основною ідеєю такої парадигми є виявлення та використання конкурентних переваг регіону, забезпечення добросовісної конкуренції між регіонами держави за ресурси та блага. Кожен регіон країни мусить стати повноправним суб'єктом конкурентного змагання з притаманними йому конкурентними перевагами, і як такий, що спроможний змагатися за ресурси та умови, підвищуючи рівень конкурентоспроможності.

При цьому, результатом здійснення конкурентних переваг є забезпечення високого рівня людського розвитку та економічно безпечний розвиток інших регіонів держави. За даного підходу, підвищення конкурентоспроможності одних регіонів держави та збільшення їх конкурентних переваг не повинне загрожувати економічній безпеці інших регіонів країни та негативно впливати на рівень їх розвитку (рис. 1).

В найбільш загальному розумінні парадигма регіональної конкурентоспроможності передбачає двоєдину задачу: виявлення й ефективного використання конкурентних переваг регіону та розробку механізмів міжрегіональної конкуренції.

Загалом конкурентоспроможність є не лише властивістю регіону як системи, а й сама є системою властивостей, що дозволяють регіону ефективно вести конкуренцію для досягнення цілей регіону. Характеристика системи конкурентоспроможності регіону, згідно системної логіки, повинна включати:

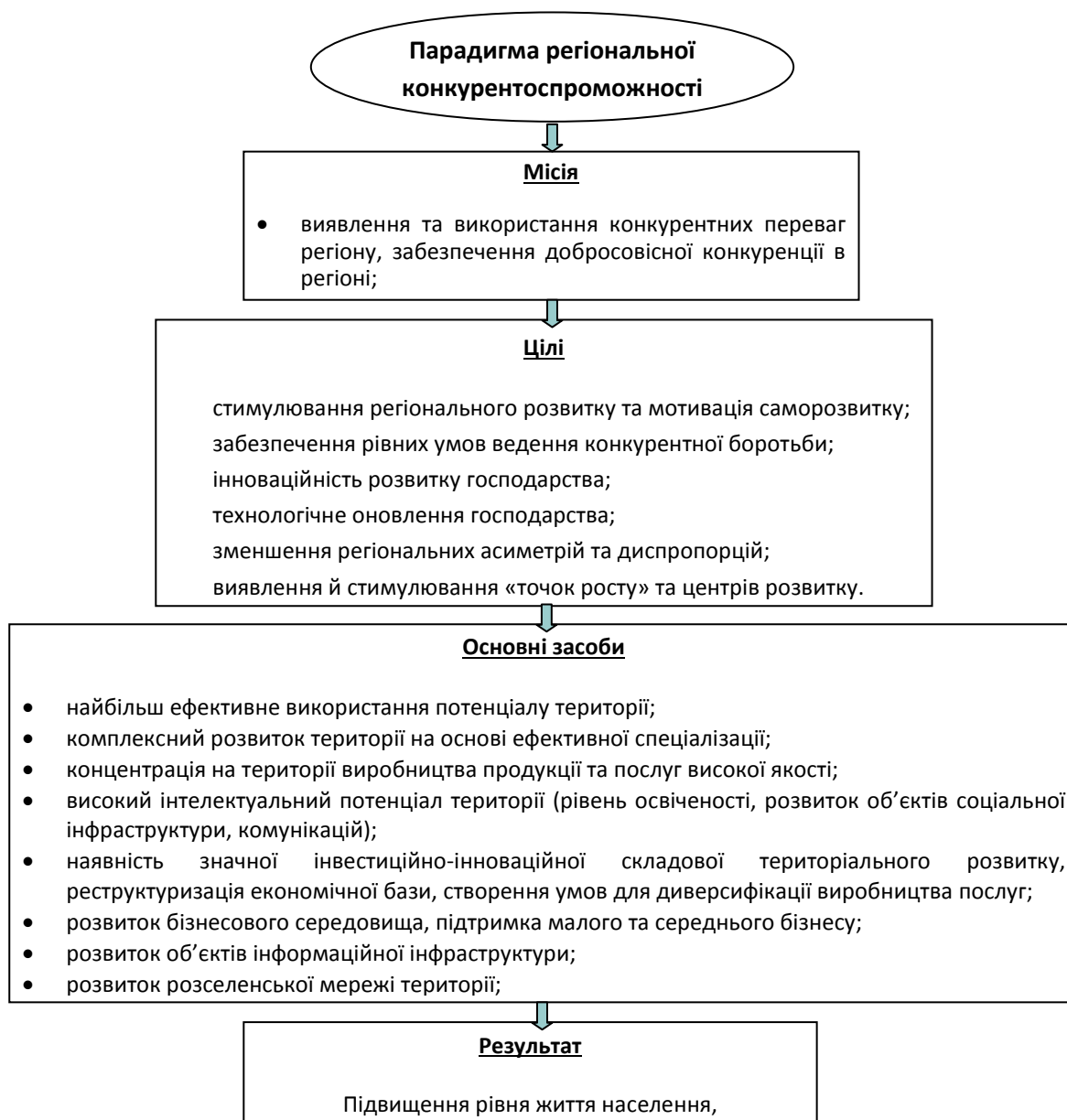
- 1) цілі, які досягаються за допомогою конкурентоспроможності;
- 2) склад елементів, що забезпечують конкурентоспроможність регіону;
- 3) взаємозв'язки між елементами, що входять в систему конкурентоспроможності регіону.
- 4) відносини із зовнішнім середовищем;

Отже, в новій парадигмі регіональної конкурентоспроможності можливості і джерела розвитку регіону визначаються не тільки тим, що знаходиться усередині регіону, але обумовлені взаємодією господарських суб'єктів різного рівня, як по горизонталі, так і по вертикалі. Фактично йдеться про необхідність створення методологічного інструментарію, що аналізує не тільки мікро- чи макроекономічні процеси, але і мезоекономічні процеси, які включають взаємодію регіонів одного рівня і міжрівневу взаємодію, а також прояв цієї взаємодії на рівні регіону. Регіон виступає як мезоекономічна система, в якій відбувається взаємодія мікро -, макро - і власне мезоекономічних процесів.

Цілі, на досягнення яких спрямовується конкурентоспроможність. В регіоні діють різні компоненти (населення, бізнесові структури, управління) з різними інтересами і цілями. В той же час якщо розглядати регіон як агреговану господарську систему, то визначальна система потреб, на наш погляд, залежатиме від рівня соціально-економічного розвитку регіону, тобто матеріальної забезпеченості регіону, системи безпеки, соціального капіталу регіону, системи колективних цінностей і цінностей суб'єктів регіону, що сформувалася. Переважаючу систему потреб регіону, яка визначатиме і економічні інтереси, і стимули конкурентної поведінки регіону, можна, на наш погляд, класифікувати за принципом ієрархії потреб А. Маслоу.

На найнижчому рівні знаходяться потреби виживання - потреби забезпечення регіону необхідними умовами для життя населення; продовольством, водою, засобами санітарії (фізіологічні потреби). Другий рівень - забезпечення самозбереження і безпеки регіону, в різних аспектах:

продовольчої, виробничої, соціальної, правоохоронної, інформаційної безпеки. Третій рівень цілей включає соціально-економічний розвиток, зростання регіону. Четвертий рівень цілей — позиціонування (імідж) регіону з боку внутрішньої і зовнішньої громадськості. Це означає, що регіон зацікавлений в забезпеченні хорошої репутації, є привабливим місцем проживання, ведення бізнесу, інвестицій, відпочинку тощо. На вершині піраміди потреб знаходиться соціальна відповідальність за майбутнє регіону, стійкий розвиток та екологічна спрямованість. Це означає, що регіональні органи влади мають найбільш значний вплив на розвиток регіону, та повинні піклуватися не лише про поточне, короткотермінове зростання, а й дбати про забезпечення довгострокових інтересів регіону, збереженні його унікальності і своєрідності.

* розроблено автором

Рис 1. Парадигма регіональної конкурентоспроможності

Таким чином, цілі, що забезпечуються за допомогою конкурентоспроможності, прямо залежать від рівня розвитку регіону. Життєздатність і безпека регіону - базові властивості, на досягнення яких конкурентоспроможність направлена при низькому рівні розвитку, часто за рахунок можливостей майбутнього розвитку (вирубка лісів, забруднення водоймищ і ін.). Під час зростання можливостей регіональний розвиток висуває завдання більш високого рангу, які можуть суперечити поточним інтересам, наприклад, збереження унікальності регіону великою мірою суперечить цілям поточного виживання. Здатність добиватися успіху в досягненні цілей в економічному суперництві з іншими регіонами служить проявом конкурентоспроможності регіону, як суспільно-географічної категорії.

Елементи системи конкурентоспроможності регіону. В термінологічний апарат концепції конкурентоспроможності регіону варто включити такі поняття, як конкурентоспроможність (КСП) регіону, конкурентна перевага, критичні чинники успіху, конкурентні позиції, конкурентні ресурси, конкурентне середовище, конкурентний успіх, критерії конкурентоспроможності, джерела КСП, чинники КСП, стратегія КСП.

Найважливішою ланкою системи КСП регіону є конкурентна перевага. Як було зазначено в попередніх параграфах **конкурентна перевага** (КП) - це певна цінність, властива регіону, що відрізняє його від інших регіонів, дозволяє успішно конкурувати. Конкурентні переваги забезпечують регіон ресурсами і властивостями для конкуренції (конкурентоспроможністю). Тому, саме конкурентні переваги і недоліки визначають КСП. Але треба відзначити, що значення для конкуренції мають не всі переваги; тільки переваги в критичних чинниках успіху мають істотний вплив на конкурентоспроможність.

Поняття **критичні чинники успіху** було введено для організації і означає обмежену кількість найважливіших сфер, позитивні результати в яких забезпечать успішну конкурентну позицію для організації. Виграш в конкуренції залежить від переваги в критичних чинниках успіху (критичних конкурентних перевагах), які і забезпечують конкурентний успіх. Тому важливим є включення в рейтинги КСП регіонів саме тих чинників, які забезпечать регіонам можливість конкуренції та отримання високої продуктивності використання ресурсів.

Таким чином, конкурентоспроможність є здатністю регіону виявляти, створювати і використовувати конкурентні переваги для утримання або поліпшення своєї позиції серед регіонів, що змагаються.

Конкурентні позиції регіону - важливі, специфічні риси та особливості регіону, що відрізняють його від інших регіонів. Вони можуть мати і негативні ознаки, на відміну від конкурентних переваг, тобто бути гірше за конкурентів. Конкурентні позиції регіону визначаються сукупністю взаємозв'язків і взаємозалежностей, процесів і явищ, вони залежать від наявності і використання конкурентних ресурсів регіону.

Конкурентні ресурси регіону - це сукупність матеріальних і нематеріальних складових регіону, які володіють ринковою цінністю або сприяють підвищенню попиту на інші складові і можуть використовуватися для створення конкурентних переваг регіону і досягнення конкурентного успіху. Таким чином, все, що сприяє залученню уваги цільових споживачів до регіону, може використовуватися як конкурентний ресурс.

Традиційні ресурси регіону сьогодні доповнюються інформаційними, інноваційними, іміджем. Проте сама інформація, наприклад, такі її елементи, як реклама, імідж, знання про способи використання, про склад, про незвичність тощо, додають нові властивості ресурсам. Наприклад, інформація про властивості трускавецької води робить цю воду унікальним ресурсом. Традиційні ресурси стають інформаційно місткими, тобто додавання до них додаткової кількості інформації, як правило, надає їм нову якість. Крім того, як ресурси можуть виступати і інші нематеріальні елементи регіону, зокрема бренди. У зв'язку із змінами, що відбуваються, поняття конкурентних ресурсів регіону, на наш погляд, повинне бути розширено.

Поняття конкурентного ресурсу потребує уточнення у зв'язку з об'єктами конкуренції. Так, Н.Калюжнова виділяє два типи об'єктів конкуренції. Всі економічні суб'єкти конкурують за ресурси входу (input), які використовуються для створення товарів і послуг (фінанси, природні ресурси, праця, підприємницькі здібності, інформація), і за ресурси виходу (output) (споживачі, частка конкретного ринку, засобу просування на ринки) [3].

Регіон з одного боку є економічним суб'єктом, який вступає в складну систему конкурентних відносин з регіонами різного рівня з приводу ресурсів (це конкуренція за «вхід»). З другого боку, продуктом взаємодії всіх учасників регіональної взаємодії є своєрідний «товар» - регіон. Цей специфічний товар проявляє свою КСП на ринках, де споживачі вибирають регіон для здійснення своїх цілей, це інвестори, бізнес, політики, регіональна влада (регіональні проекти), туристи, мешканці. В даному випадку, регіони конкурують за споживачів (конкуренція за «вихід»).

Наступне питання, якого слід торкнутися, полягає в тому, чи є взаємодія регіонів конкурентною. Виходячи з того, що регіони можуть бути виділені на основі різних підходів, виникають питання: які регіони є суб'єктами конкуренції і про конкурентоспроможність яких регіонів йде мова. Для цього розглянемо передумови формування конкурентного середовища.

Конкурентне середовище в найзагальнішому вигляді є такою системою економічних відносин, в якій кожен господарюючий суб'єкт вимушений доводити своє право на частку суспільного багатства економічними результатами. Загальною фундаментальною передумовою конкуренції є обмеженість ресурсів. Соціально-економічні передумови конкуренції — наявність цілей, що перехреснюються, відособлене майно, відособлені економічні інтереси економічних суб'єктів [3].

Мають значення і такі умови конкуренції, як наявність достатнього числа учасників конкуренції для унеможливлення надприбутків, відсутність змови між учасниками, свобода ухвалення рішень, наявність необхідної інформації для ухвалення рішень, а також певного часу для того, щоб напрями і об'єм ресурсів стали відповідати інтересам власників. Ці умови створюють не тільки можливість виникнення конкурентних відносин, але і актуалізують механізми конкурентної взаємодії як позитивного механізму ринку.

Отже, тут має місце обмеженість ресурсів і наявність цілей регіонального розвитку, що перехрещуються, з приводу обмежених ресурсів. Обмеженими ресурсами є природні ресурси і сама територія як простір розташування цих ресурсів, підприємств, місця проживання. Обмеженими можна вважати і людські ресурси, особливо людей з професійними якостями. Для багатьох регіонів лімітуючим чинником є молодь. Слід також враховувати обмеженість споживчих ресурсів, засобів просування на ринки, ресурсів збуту. Фінансові ресурси також багато в чому є об'єктом цілей, що перехрещуються: по-перше, це засоби загальнодержавного бюджету, по-друге, це податки, і відповідно, платники податків.

Ще одним елементом конкурентної поведінки є можливість власників ресурсів самостійно приймати рішення з приводу їх використання. Тут регіони одержали право самостійного використання регіональних бюджетів, щоправда, обтяжене багатьма державними зобов'язаннями.

Звідси **конкурентний успіх регіону** виявляється в залученні конкурентних ресурсів регіону, створенні умов для їх найбільш ефективного поєднання та використання.

До числа складних та неоднорідних понять відноситься **критерії КСП**. Критеріями КСП регіонів називають якість робочої сили, рівень нового покоління бізнесменів, трудову мотивацію, продуктивність, якість продукції, ринкову орієнтацію. Інтегральною характеристикою КСП регіону називають ступінь його інноваційності як здібності до самооновлення, адаптації до змін і генерації науково-технічного прогресу. Є думка, що узагальнюючим показником КСП будь-якого суб'єкта є частка додаткової вартості в ціні створеної продукції і норма додаткового продукту [3, 4, 6, 9, 11,12]. Ці та деякі інші тлумачення даного критерію, звичайно ж, є важливими, проте обмеженими, оскільки не відображають довготривалий характер цілей національного господарства.

Більш прийнятною основою для формування сутності критерію КСП регіону є, на нашу думку, пропозиції Дж.Сакса, А.Харта, С.Коена, Дж.Гареллі - дослідників конкурентоспроможності країн та регіонів, спільність підходів яких полягає в тому, що критеріями конкурентоспроможності економіки розглядається досягнення позитивних результатів прогресу суспільства.

Сакс і Харт вважають, що «економіка є конкурентоздатною в світі, якщо економічні інститути і політика країни забезпечують стійке і швидке економічне зростання. Коен і Зісман розуміють КСП як «ступінь можливості

країни за умов вільного і справедливого ринку продукувати товари і послуги, які відповідають вимогам світових ринків при одночасному збереженні або підвищенні реальних доходів своїх громадян [7].

На нашу думку є розбіжності в поняттях «зростання» та «розвиток». Ряд дослідників ототожнюють дані поняття. Проте дані категорії співвідносяться як «явище» і «сутність». Аргументом може бути те, що орієнтація економіки на швидке зростання призводить до так званого «перегріву» і тим самим зашкоджує розвитку останньої, перетворюючи його на свою протилежність – антирозвиток. Усвідомлення такої загрози повинне знайти своє відображення в концепції сталого розвитку. Тому критерієм КСП може бути соціально-економічний розвиток. Останній прямо залежить від продуктивності використання ресурсів території. Тому продуктивність використання ресурсів є важливим критерієм конкурентоспроможності, оскільки саме продуктивність забезпечує високий соціально-економічний розвиток. Продуктивність господарства має підтверджуватися виробленням конкурентних товарів та послуг. До того ж визначальною й результативною характеристикою такого розвитку має бути зростання рівня доходів мешканців території, поліпшення умов побуту й забезпечення ефективного відтворення населення.

Соціально-економічний розвиток і добробут, їх стійка позитивна динаміка є загально визнаними критеріями прогресу економіки і суспільства, а конкуренція в ринковій системі - одна з фундаментальних складових продуктивних сил, що забезпечують ефективне функціонування господарства територій і, тим самим, є передумовою суспільного прогресу. Тому не виникає сумнівів, що концептуальний зміст критерію ефективності господарства може бути взятий за основу побудови критеріїв КСП регіону як цілісного суб'єкта, що забезпечує розвиток і підвищення рівня життя населення країни загалом.

Звичайно, навряд чи окремих критеріях КСП регіону міг би претендувати на всю повноту змісту. Важливо, щоб дані критерії відображали вектори і цілі довгострокового соціально-економічного розвитку регіону.

Отже, соціально-економічний розвиток, конкурентоздатні товари та послуги й реальні доходи — основні критерії КСП. Тобто, можна було б вважати конкурентоздатним регіон, який здатний продукувати товари і послуги, що користуються попитом на внутрішньому і зовнішньому ринках, і забезпечувати на цій основі ефективний соціально-економічний розвиток і підвищення рівня добробуту населення.

При цьому ми виходимо з відсутності дискримінаційної політики в ринкових відносинах, оскільки протекціонізм щодо товарів своєї країни ставить товари в неорієнтоване положення. В свою чергу дискримінація може здійснюватися й відносно до населення, коли КСП товарів досягається за рахунок низького рівня життя, використання низької оплати праці, пониження реальних доходів зайнятих. Такий шлях забезпечення КСП товарів і послуг не може служити свідомством справжньої конкурентоспроможності.

КСП можна розглядати як в статичному, так і в динамічному аспектах. В **статичному** розумінні конкурентоспроможність - це здатність конкурувати зараз. В **динамічному** аспекті конкурентоспроможність виявляється в здібності до її підвищення, а не тільки в здібності до суперництва. Важливо також утримати досягнутий рівень КСП. Таким чином, конкурентоспроможність - це можливість регіонів пристосуватися до умов, що змінюються, з погляду утримання та поліпшення позиції серед регіонів, що змагаються. Синтез такої концепції представив Дж. Сакс[8].

Динамічний підхід полягає в забезпеченні зростання КСП, що, перш за все, виявляється в конкурентоспроможності чинників виробництва і продукції фірм регіону і, тобто «входів» (input) і «виходів» (output) фірм. Їх якість залежить від загальних макроекономічних умов, але сам регіон, безумовно, може вплинути на розвиток конкурентного середовища, сприяючи підвищенню якості (в широкому економічному значенні) «входів» і «виходів» фірм регіону. Цей вплив може виявлятися за допомогою посилення бюджетних обмежень, податкової політики, адміністративних умов ведення бізнесу, зниження трансакційних витрат бізнесу, поліпшення умов життя, за допомогою яких формуються високоякісні спеціалізовані чинники виробництва. Цей вплив може розповсюджуватися на систему навчання, охорону здоров'я, стан навколишнього середовища, злочинність в регіоні тощо. КСП регіону пов'язана з тим, наскільки створені в регіональному середовищі умови стимулюють різних учасників регіонального господарювання на прояв ініціативи, самоврядування і самоорганізацію.

Взаємозв'язки між елементами, що входять в систему конкурентоспроможності регіону.

Регіональна КСП означає не лише здатність регіону ефективно використовувати регіональні ресурси, але і здатність робити вплив на макроекономічну політику, відстоювати інтереси регіону і формувати необхідне внутрішнє середовище. Тобто регіон як суб'єкт господарювання в конкурентних умовах може і повинен поводитися стратегічно, розробляючи стратегію і тактику розвитку, що забезпечує підсумкову конкурентоспроможність регіону. В зв'язку з цим простір, що оточує виробників, повинен бути освоєний так, щоб у виробників була можливість набуття конкурентної переваги.

Відзначимо ще таку характеристику КСП регіону як єдиного цілого - це здатність отримувати вигоду з наявних ресурсів шляхом їх нових комбінацій, тобто здатність до прагматизму і підприємництва (за Й. Шумпетером). КСП - здатність виявляти, створювати і використовувати конкурентні ресурси раніше інших, а конкурентним ресурсом регіону може бути все, що володіє ознакою рідкості, і може бути відповідним чином піднесене потенційному споживачу. Підприємницький підхід полягає у вибудовуванні унікальності регіону в системі споживацьких переваг цільових ринків регіону. З цієї точки зору неперспективних регіонів, на наш погляд, немає. Навіть такі віддалені регіони,

як Місяць, знаходять збут серед потенційних споживачів (відомі випадку продажу місячних ділянок).

Можна констатувати, що конкурентоздатний регіон — це такий регіон, в якому існує можливість створення нових структурних комбінацій шляхом використання людських і матеріальних ресурсів, завдяки чому можлива комерціалізація продуктів регіону. Цій здатності повинна сприяти технічна і соціальна інфраструктура, а також функціонуючі в регіоні зв'язки.

Отже, регіональний розвиток в сучасних конкурентних умовах припускає систематичне зростання КСП регіону. КСП регіону включає стратегічність, прагматизм, підприємництво, нововведення; залежить від конкурентних переваг, тривалість володіння якими залежить від їх стійкості. Конкурентоспроможність націлена на зростання життєвого рівня жителів і господарського потенціалу регіону, який сприяє суспільно-економічному розвитку країни.

Відносини із зовнішнім середовищем. Система конкурентоспроможності покликана запобігати загрозам і використовувати сприятливі можливості зовнішнього середовища. Звідси систему КСП можна розділити на дві підсистеми: підсистему безпеки і підсистему розвитку. Підсистема безпеки призначається для протидії загрозам, а підсистема розвитку повинна оптимально використовувати сприятливі можливості зовнішнього середовища. Виділяють активні і пасивні способи захисту системи. Пасивний захист не припускає створення особливого механізму і полягає в стійкості системи до зовнішніх і внутрішніх збурень. Основна загроза для регіону виходить від конкурентного середовища, тому система безпеки повинна бути в першу чергу направлена на боротьбу із загрозами зовнішнього середовища. Вони полягають в тому, що регіони «відвойовують» у конкурентів обмежені ресурси. Крім того, вони можуть прагнути здійснювати прямий вплив один на одного, застосовуючи тим самим активну систему безпеки.

Активний захист припускає заходи з виявлення, запобігання та ліквідації загроз зовнішнього і внутрішнього середовища. Для цих цілей система активної безпеки регіону повинна здійснювати постійний моніторинг основних параметрів середовища, виявляти їх відхилення від порогових значень та визначати нові чинники. Організаційно ці функції виконуються різними підрозділами. В, компаніях для цього організуються служби безпеки і стратегічної розвідки, в регіонах є звичайні державні служби безпеки. Проте для забезпечення конкурентоспроможності регіону цього недостатньо. В сучасних працях з просторової економіки існує думка, що розвиток інформаційної конкуренції ставить задачу створення (у тому числі в регіоні) комплексу інформаційно-стратегічної інженерії, що має на меті здатність використовувати всю сукупність підсистем - приватних і державних для виконання функцій безпеки.

Висновки. Таким чином, конкурентоспроможність регіону акумулює в собі практично всі сфери соціально-економічного розвитку та рівні

конкурентоспроможності певної території й забезпечується на основі конкурентно-стратегічних рішень й ефективних управлінських заходів регіональної влади і суб'єктів господарювання. При цьому, сьогоденні умови господарювання вимагають від регіонів ведення боротьби за обмежені природні ресурси, дешеві кредитні ресурси, вітчизняні та іноземні інвестиції, висококваліфіковану робочу силу, інформаційні ресурси й ін. В цих умовах парадигма регіональної конкурентоспроможності ставить завдання максимально раціонально й ефективно використовувати наявні конкурентні переваги кожного регіону та створювати нові з метою забезпечення збалансованого соціально-економічного розвитку й належного рівня життя людей.

Список використаних джерел

1. Джейкобс Р. Стратегические перемены в реальном времени / Р. Джейкобс. – Днепропетровск : Баланс-Клуб, 2007. – 408 с.
2. Иванов Ю.Б. Конкурентоспособность в системе категорий рыночной экономики / Ю.Б. Иванов // Бизнес Информ. – 2004. – № 11. – С.11–12.
3. Калюжнова Н. Я. Конкурентоспособность российских регионов в условиях глобализации / Томский межрегиональный ин-т общественных наук. — М. : ТЕИС, 2004. — 526с.
4. Ковальська Л.Л. Конкурентоспроможність регіону: теорія, методологія, практика: [Монографія] / Герасимчук З.В., Ковальська Л.Л. – Луцьк.: ЛНТУ, 2008. – 280 с.
5. Козловская О. В. Конкурентоспособность региона как основа его стратегического развития. Томск ТГУ 2006г. 236 с.
6. Конкурентоспроможність національної економіки / [за ред. д-ра екон.наук Б.Є.Кваснюка]. – К.: Фенікс, 2005. – 582 с.
7. Сакс Джеффри Д., Ларрен Фелипе Б.. Макроэкономика. Глобальный поход. Macroeconomics in the global Economy: Учебник: Пер. с англ. / Академия народного хозяйства при Правительстве РФ. — М.: Дело, 1999. — 848с.
8. Стивен Коэн и Советский Союз/Россия: сб. / Ассоциация исследователей Российского общества (АИРО-XXI) / Геннадий А. Бордюгов (сост.), Леонид Н. Доброхотов (сост.). — М. : АИРО-XXI, 2008. — 244с.
9. Чернюк Л. Г., Клиновий Д. В., Швець П. А., Троян В. Л., Петровська І. О., Ярош О. М.. Конкурентоспроможність регіонів України: методологія і практика / НАН України; Рада по вивченню продуктивних сил України / Л.Г. Чернюк (наук.ред.). — К., 2010. — 107с.
10. Шеховцева Л. С. Концепция конкурентоспособности региона // Проблемы современной экономики. – 2007. – № 3 (23). – Режим доступа до журн.: <http://www.m-economy.ru/>
11. Шнипко О.С. Національна конкурентоспроможність: сутність, проблеми, механізми реалізації / НАН України; Інститут економічного прогнозування. — К. : Наукова думка, 2003. — 343с.

12. Фатхутдінов Р.А. Управление конкурентоспособностью организации / Фатхутдінов Р.А. – М. Эксмо, 2004. - 544с.
13. Kitson M., Martin R., Tyler P. Regional Competitiveness: An Elusive yet Key Concept? [Электронный ресурс]. – Режим доступа: http://www.regionalobservatories.org.uk/aro_regional_competitiveness.pdf.